

zobowiązane w "Niepodległości"
tom 12

+ 91.

WACŁAW JĘDRZEJEWICZ

LISTY JOZEFY PIŁSUDSKIEGO Z OKRESU PPS^{x)}
(1898 - 1904)

Nr. 14

List do towarzyszy w Londynie z 6 grudnia 1902r. Dwie strony dużego formatu (27,3 x 21,6 cm.) całkowicie zapisane.

x) Listy Nr. 1-13 patrz "Niepodległość" (po wznowieniu) tom 11.

14
92
6/XII 902r.

Kochani! Listy Jowisza¹ 30.XI i Bolka² 26/XI oraz z dodatkami (cztery prywatne dla chłopców) otrzymałem. Przechodzę z punktu do interesów. 1) Wyszlijcie przy najbliższym transporcie jeszcze 50 egzemplarzy Walki do facecika³ - zabrakło jej nam. Wogóle Walka tu się spodobała. Spotkałem się w gronie Wilnian zresztą¹ z krytyką, polegającą na tym, że jakoby w korespondencjach osmarowano najlepszych i najuczciwszych z majstrów, nawet takich, co do roboty oświatowej należą. Tłomaczy się to tym, że nasi chłopcy w Wilnie to przeważnie byli uczniowie roboty oświatowej, więc i korespondencje przeważnie z tej sfery pochodzą. Jan⁴ zostaje by 2 numer drukować w kraju w tym celu by ten 2-gi był wcześniej i żeby nie zawałać granicy. Nie wiem jeszcze czy się na to zgódzę, muszę skontrolować środki techniczne jakie posiada drukarnia Arbeitera⁵ i odexwawa¹ i oszczędzić czy można jej Walkę dać do odbicia. 2) Jeszcze przed odjazdem z Galicji prosiłem Władka⁶ by porobił notatki do drugiego wydania Wskazówek, prosiłbym go by to zrobił jaknajprędzej i wysłał mi do przejrzania i wpakowania w drugie wydanie - to samo ma zrobić Leon⁷, ja zaś mam ostatecznie to zrehabilitować, 3) Z^aypomniałem czym pisał w liście sprawozdawczym o zjeździe C.K.R.⁸ że uchwały wszystkie nie są do publikowania, tymbardziej, że z ustawy wynika, że takie posiedzenia mogą mieć charakter jedynie administracyjno - gospodarczy, tylko uchwały dużego tak zw. Zjazdu mają moc obowiązującą i są publikowane jako uchwały Zjazdu P.P.S. 4) teraz co do jubileuszowego 50-ego numeru⁹ mamy zamiar wydać w marcu. Do tego czasu więc musimy mieć następujące rzeczy. Primo - zmienioną winietkę tytułową, secundo - wobec zmiany formatu nowe linie do nagłówek i linie środkowe i trochę interlinii. Rzecz¹⁰ się więc tak ma: format zmieniony, rozszerzając go o cały kwadrat (po pół kwadratu na szpalcie) tak, że szerokość stronicy stanowiłaby 9 1/4 kwadratu. Zieliński to ściśle wymierzył przystosowując do działania walków, które przy większym rozszerezeniu

rwałyby się, szczepiały i pekały papier. Do tej więc szerokości musi być zastosowana winietka tytułowa. Wybór winietki pozostawiam wam. Do tej samej szerokości potrzeba są linie nagłówkowe w ilości co najmniej 6-śó. Oprócz tego Zieliński prosi o przysłanie linii środkowych - ^{prze} ~~raz~~ dzielających szpalty, ze 6-śó ~~mi~~ również, interlinii 2 *punktowych* (na 4 1/2 kwadratu szerokości) ze 100, zakładek metalowych cycerowych ze 4. Oprócz tego ważnym jest dopełnienie czcionek. Brak ~~nam~~ jest jak garmontu tak petitu, osobliwie cyfr petitowych do tego stopnia, że faceci nie raz nie mogą złożyć całego pokwitowania z powodu braku cyfr. Trzeba by więc nam na jakie 2 stronicy garmontu, na stronicę petitu, a osobliwie cyfr petitowych. Zieliński mi ostrzegł bym nie dopuścił przysłania części (to słowo przekreślone) londyńskich czcionek odpowiednich gdyż, jak twierdzi, są one nieco inne w oczku (czy co!) i prosił by nowy przysłany nam skład był akurat dopasowany do starego - w tym celu prosił o wysłanie wam kilku czcionek. Zrobię to przez facecika. Prawdopodobnie czcionki do naszej drukarni były kupowane w Lipsku, więc nie trudno będzie w tej samej fabryce znaleźć odpowiednie dopełnienia do naszej dru. Zieliński bardzo prosił, by ~~mi~~ załatwiono tego interesu po fuszersku i żeby koniecznie te nowe czcionki były akurat takie same, co i stare. Wszystkie te rzeczy powinniśmy mieć jeszcze w lutym (w początkach), gdyż robota nad 50 rozpocznie prawdopodobnie w połowie albo w końcu lutego. (dopisek Piłsudskiego: aha, proszę jeszcze o trochę nowych ozdóbek!). Macie więc miesiąc, a raczej półtora do załatwienia tej sprawy i dostarczenia przynajmniej najpotrzebniejszych rzeczy (winietki i linii odpowiedniej szerokości) do facecika. 5) Listy zebrane w przeciągu *g* grudnia wysyłajcie do facecika, będę tam w tym czasie częste okazje. Natomiast na 7 czy 8 stycznia możecie wysłać list na ten adres, na który listy obecne otrzymałem, dam polecenie, by ⁷ ~~na~~ 8 stycznia te listy były odebrane, a *ni* mniej więcej w tym czasie będę się widział z Soplicą, który mi je doręczy. 6) Teraz co do spraw zagranicznych. Jestem tego samego zdania co i dawniej, że likwidować starej siedziby

nie mamy wcale racji i że zatem Władek na wspólnie z Górnikiem, który wkrótce ¹² powinien być po tamtej stronie, powinni objąć sekretariat i zarząd zagraniczny. Dobrze by było gdyby Władek zaraz albo po świętach pojechał już do Londu i stał się do pomocy Bolkowi, tak, by się wciągnął do interesu i dał możność Bolkowi redagować Światło i Kurierka, koniecznie nam potrzebnych. Górnik na razie do roboty ^{ok} stać nie może, bo jest bardzo chory, dotąd najmniejszy wysiłek spowoduje gorączkę i ogromne osłabienie, bardzo więc wątpię by nawet mógł odbyć podróż do Londu bez narażania swego zdrowia na poważne szwanki. Może więc Władek ustąpi mu swe miejsce w Zakopanem i ^e nich tamten się wywczasuje, a Władek niech macha do Londu i staje do roboty. Taki jest mój plan i naradzicie się nad nim oraz zakomunikujcie to moje zdanie Władkowi. Następnie nie bardzo mi się podoba używanie Gumpla ¹³ jako pośrednika - on zawsze będzie szpiclowany, a w dodatku zbyt blisko stoi Naprzodu. No, zresztą zobaczymy przecie to da się z czasem zmienić. A cóż Mars? ¹⁴ 7) Niebardzo mi się podoba, że Str. dał tylko zwykły adres bez żadnych wskazówek co do faceta, bez żadnego hasła i nie napisał nawet czy go uprzedził o wizycie naszej, może być z tego chryja, chociaż zresztą to bardzo (to słowo przekreślone) może wyjść na dobre, bo gdy nasi z nim się nie porozumieją, to będzie to odpowiednim wytłomaczeniem zwłoki prawdopodobnej przy dostarczeniu. ¹⁵ 8) Wyobraźcie sobie. U Karbola w drodze pomiędzy Irkuckiem i Jakuckiem zrobili rewizję na skutek depechy z Petersburga. Depesza brzmiała: "po słuchem doszedzimy w Depart. Pol. jedynomysliennikami ⁱ Rożnowskowo sobirajutsa jewo oswobodit", u niewo w podeszwie sapoga zaszyty pasport i diengi¹⁶. Z podeszwy istotnie wycięgnięto pasek - pieniędzy tam nie było. Skąd taka sztuka? Coś zanadto po moskiewsku i u nas zacząć się zaczyna. Przypuszczenia mam dwa. Jedno - moskalik co miał jechać po niego pochwalił się tym i szczegółami podzielił się z moskalikami w Szwajcarii i stamtąd to się ~~xxxxxx~~ dostało do władzy, albo też to samo zrobił Paliński ¹⁷ gdy się wyniósł do

Pryburga (choć to ostatnio mało prawdopodobne, bo przecież P. wyjechał tam bardzo niedawno i wprost brak czasu stałby na przeszkodzie ^X dojściu do władzy tej podłoski). W każdym razie trzeba być ostrożnym i na wszelki wypadek napiszcie do Ignacego M. ¹⁸ by tam P. pilnował, ażeby ten się rozgadywał zbytnie i nie wpadał w sybirski zwyczaj opowiadania wszystkiego wszystkim. 9) List załączony oddajcie p. Teresie. ¹⁹ Z jej interesem sprawy stoje tak, że jeszcze trzeba poczekać, na przeszkodzie stoi czerta jęwejskiej osiedlosti. ²⁰ W każdym razie mam je na myśli i nawet bardzo bym chciał przyspieszyć ten interes, by w ten sposób Jul. ²¹ nieco przytwierdził do miejsca. Dlaczego list przyszedł w kopercie rozerwanej spytam faceta, być może on sam tak wysłał. 10). Przy ostatnim liście zapomniałem wysłać rachunki wrześniowe - załączam je przy tym. No to wszystko tymczasem. Wasz Ziuk

Święt wieszkuje wszystkim

Aha - secesja się sypnęła trochę w Wa. ²² - wyspał się Tręba. ²³

Wyobraźcie sobie Juliusz zarobił odczytami na Litwie - 118rs. Co?

Załączam różne kawałki do archiwum.

Przypisy.

1. Jowisz - Witold Jodko-Narkiewicz, patrz przypis 1 do listu Nr.1.
2. Bolek - B.A. Jędrzejowski, patrz przypis 5 do listu Nr. 2.
3. ... do facecika. Zapewne mowa o Józefie Nowickim, który zajął miejsce Sulkiwicza w Wierzbołowie dla przemycania bibuły.
4. Jan -Feliks Sachs (1869-1935) lekarz, socjalista, od 1898 w PPS, członek CKR (1900-06), kilkakrotnie ^k więziony, 1918-19 na emigracji w Wiedniu.
5. Drukarnia żydowska "Arbeiterra" znajdowała się we Lwowie. Po za ~~nią~~ ^{nią} tym przy pomocy PPS zorganizowano mniejszą drukarnię w kraju, która mogła być odezwy w żargonie (drukarnia odezwowa).
6. Władek - Al. Malinowski (patrz przypis 8 do listu Nr. 1) miał przygoto-

wać drugie wydanie "Przepisów postępowania i wskazówek dla działaczy rewolucyjnych pod caratem rosyjskim", opracowanych przez Kazimierza Pietkiewicza w 1894r.

7. Leon - Bolesław Czarkowski, patrz przypis 6 do listu Nr. 11.

8. 6-y zjazd partyjny odbył się w Lublinie 6 i 7 listopada 1902r. Do CKR wówczas weszli: Piłsudski, Jodko, Bujno, Czarkowski, Perl, Sachs, Sławek i Rutkiewicz.

9. Jubileuszowy 50-y numer "Robotnika".

10. Zieliński - Ludwik Wernyhora (1867-1919), ps. Zieliński, Kapral - drukarz partyjny w Warszawie, aresztowany w 1894r. i zesłany na 3 lata na Syberię. Po powrocie ^{przebywał} był w Londynie, ^{potem} od 1901r. znów w kraju, drukował "Robotnika" i inne wydawnictwa.

11. Soplica - Walery Sławek (1879-1939) ps. Kozak, Soplica, Gustaw, w PPS od 1900r., członek CKR (1902-05), jeden z kierowników Organizacji Bojowej, kilkakrotnie więziony, Czynny w Tymczasowej Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych i Skarbie Wojskowym (1912-14), Legionach i POW. Aresztowany przez Niemców (1917-18). Pułkownik dypl. W.P. Prezes Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (BBWR) 1928-35. Premier 1930-31 i 1935, marszałek Sejmu 1935. Zmarł śmiercią samobójczą.

12. Górnik - Tytus Filipowicz (1878-1953), ps. Górnik, Stefan Karski, ukończył szkołę górniczą w Zagłębiu Dąbrowskim, członek PPS, od 1898r. w Londynie, gdzie ukończył London School of Economics i był korespondentem pism polskich. Od 1918r. w dyplomacji, poseł na Kaukazie, w Moskwie, Helsinkach, Brukseli, ambasador w Waszyngtonie. Od 1939r. na emigracji w Londynie.

13. Gumpel - Władysław Gumpulowicz (1869-1942), lekarz i ekonomista, członek Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska, pisywał do "Naprzodu" i "Przedświtu", od 1923r. profesor Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie.

14. Str. - Piotr Struwe, patrz przypis 5 do listu Nr. 12.

15. Karbol - Kazimierz Rożnowski, patrz przypis 19 do listu Nr. 2.

16. "Według wiadomości otrzymanych w Departamencie Policji współtowarzysze Rożnowskiego czynią starania by go oswobodzić, w podeszwie jego buta zaszyte są paszport i pieniądze". "Pasek" - paszport.

17. Paliński Stanisław członek PPS, aresztowany, uciekł z zesłania z Jakucka do Szwajcarii.

18. Ignacy M. - Ignacy Mościcki, patrz przypis 15 do listu Nr.1.

19. Teresa Perlowa

20. Linia osiedlenia po za którą nie wolno było Żydom w Rosji mieszkać i uprawiać swe zawody.

21. Jul, Juliusz - Feliks Perl, patrz przypis 28 do listu Nr. 2.

22. Wa. - Warszawa

~~(przypis do listu 15)~~

23) Trąba - Teodor Franciszek Jeziorowski /ok.1870-po 1907/, z zawodu inżynier-technik, działacz robotniczy, podobnie jak dwaj jego młodsi bracia Kazimierz i Konrad Stanisław /pseudonim "Konio"/. Zbliżony do PPS pd 1893-94, należał do "secesji", sformowanej przez Ludwika Kutczyckiego, który założył w 1900 r. nową partię "PPS Proletariat", zwaną "III Proletariatem". Kilkakrotnie aresztowany, w procesie III Proletariatu w Warszawie w 1907 r. skazany na 4 lata ciężkich robót. W grudniu 1907 przebywał jeszcze w więzieniu warszawskim. Dalsze losy nieznane.

Nr. 15.

List pisany z Zagłębia do Jodki-Narkiewicza w Galicji z 6 grudnia 1902r. na dwóch stronach pisma, dużego formatu (27,9 x 21,6 cm.).